

015501/1923

III

1.144

SPRAWOZDANIE WYDZIAŁU POWIATOWEGO W STAROGARDZIE

za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1923 r.

po myśli ustępu 2. § 127 ordynacji powiatowej z dnia 13. grudnia 1872 r.

wzgl. 1. marca 1881 r.

015501

III

1. 141

1. Statystyka.

Granice powiatu starogardzkiego nie uległy zmianie i obejmują nadal po jednej enklawie powiatu gniewskiego i łezewskiego.

Powierzchnia powiatu wynosi 105 332 970,7 ha.

Powiat liczy według ostatniego powszechnego spisu ludności z dnia 30. września 1921 r. w 77 gminach wiejskich, 41 obszarach dworskich i mieście Starogardzie 62.994 mieszkańców; z tej liczby przypada na miasto Starogard 10.406, na gminy wiejskie 41.598, a na obszary dworskie 10.990 dusz. Do narodowości polskiej przyznało się 56.230 osób, co stanowiło 89% ogółu ludności powiatu.

W porównaniu ze spisem ludności z roku 1910 zmniejszyła się liczba ludności o 2,426 osób.

Podług spisu ludności przeprowadzonego dnia 10. listopada 1923 r. mieszkało w gminach wiejskich 42.456 Polaków i 2010 Niemców, czyli razem 44.466 osób. Na tej podstawie można przyjąć, że powiat starogardzki liczył z końcem 1923 roku 66.000 mieszkańców.

Dnia 30. września 1921 r. naliczono: 8.381 koni 19.968 sztuk bydła rogatego, 14.974 owiec i 27.060 sztuk trzody chlewnej, natomiast dnia 3. stycznia 1923 r. przy spisie dla wymierzenia i ściągnięcia składek ubezpieczeniowych od bydła i koni dla Pomorskiego Starostwa Krajowego w Toruniu, naliczono tylko 7.571 koni i 17.453 sztuk bydła rogatego.

2. Starosta i deputowani powiatu.

Starostą powiatu starogardzkiego jest nadal od 19. kwietnia 1921 roku p. Dr. Dominik Bogocz.

Pierwszym deputowanym powiatu jest p. Czesław Nagórski, przemysłowiec w Starogardzie; drugim deputowanym jest p. Bronisław Piński, obywatel ziemski w Wysokiej; obaj zatwierdzeni zostali dekretem Pana Wojewody Pomorskiego z dnia 8. kwietnia 1922 r. l. dz. IV. b. 926/22.

3. Sejmik Powiatowy.

Sejmik Powiatowy wybrany w listopadzie 1921 r. na podstawie rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 12. sierpnia 1921 r. składał się ze Starosty p. D-ra Bogocza, jako przewodniczącego, i 47 członków.

Członkami Sejmiku Powiatowego w r. 1923 byli:

1. Władysław Krause, sołtys i wójt w Lubichowie,
2. Adam Machuta, rolnik w Zelgoszczy,
3. Bolesław Raszeja, rektor w Starogardzie.
4. Wincenty Wróblewski, rolnik we Wilczychbłotach.
5. Franciszek Beling, robotnik w Lubichowie.
6. Teodor Kwaśniewski, robotnik w Ocyplu,
7. Wincenty Bolt, rolnik w Barłóżnie,
8. Ks. Władysław Karpiński, proboszcz w Osieku,
9. Izidor Dunajski, rolnik w Barłóżnie,
10. Jakób Pawłowski, rolnik w Suminie,
11. Józef Wojtaś, robotnik w Nowejcerkwi,
12. Józef Hasse, rolnik w Nowejcerkwi,
13. Fr. Kuchta, robotnik w Czarnymlesie,
14. Bogusław Wachowski, rolnik w Olszem,
15. Leon Piaskowski, rolnik w Suminie,
16. Franciszek Hildebrandt, rolnik w Rzeżęcinie,
17. Jan Osowicki, rolnik w Osówku,
18. Anastazy Babiński, rolnik w Osiecznie,
19. Stanisław Pankowski, stolarz w Kasparusie,
20. Jan Głodek, rolnik w Kręgu,
21. Józef Mikołajski, robotnik w Jabłótku,
22. Ignacy Delewski, rolnik w Dąbrówce,
23. Bronisław Piński, rolnik w Wysokiej,
24. Franciszek Bukowski, rolnik w Okolu,
25. Franciszek Czarnecki, kowal w Rywałdzie,
26. Franciszek Zblewski, kowal w Kolinczu,
27. Franciszek Kusz, robotnik w Szpegawsku,
28. Ludwik Brandt, kołodziej w Zblewie,
29. Franciszek Burczyk, agent procesowy w Zblewie,
30. Marjan Piontek, maszynista w Zblewie,
31. Józef Wróblewski, rolnik w Pinczynie,
32. Jan Borzeszkowski, rolnik w Kaliskach,
33. Hieronim Osowski, kołodziej w Kaliskach,
34. Ks. Dr. Konstantyn Krefft, proboszcz w Zblewie,
35. Władysław Szwedowski, rolnik w Zblewie,
36. Franciszek Szelbracikowski, oberżysta w Czarnejwodzie,
37. Jan Buchholz, b. burmistrz w Starogardzie,
38. Augustyn Kamrowski, dyrektor poczty w Starogardzie,
39. Teodor Maciejewski, mistrz szewski w Starogardzie,

40. Bogdan Jacobson, adwokat i notariusz w Starogardzie,
41. Antoni Hoppe, sekretarz Z. Z. P. w Starogardzie,
42. Józef Serocki, robotnik w Starogardzie,
43. Maksymilian Wiśniewski, mistrz dekarcki w Starogardzie,
44. Stanisław Ody, kupiec w Starogardzie,
45. Jerzy Pater, były sołtys w Skórczu,
46. Jan Sprada, rolnik w Skórczu,
47. Franciszek Litewski, przemysłowiec w Skórczu.

Sejmik Powiatowy odbył w roku 1923. 3 posiedzenia i to: 15. lutego 1923 r. w obecności 34 członków, 6. czerwca 1923 r. w obecności 32 członków i 11. grudnia 1923 r. w obecności 28 członków, na których załatwiono razem 62 spraw:

Między innymi sprawami administracji komunalnej powzięto następujące ważniejsze uchwały:

1. Uchwała w przedmiocie ustalenia preliminarza budżetowego na rok 1923,
2. Uchwała w przedmiocie regulaminu obrad Sejmiku Powiatowego,
3. Uchwała w przedmiocie propozycji kandydatów na wójtów,
4. Uchwała w przedmiocie utworzenia trzech obwodów kominiarskich w powiecie starogardzkim.
5. Uchwała w przedmiocie pobierania dodatków powiatowych do państwowych podatków: dochodowego, gruntowego, budynkowego i przemysłowego na rok 1923,
6. Uchwały w przedmiocie pobierania dodatków powiatowych do państwowych podatków od spożycia, zużycia wzgl. produkcji spirytusu i przetworów wódczanych, wina i win musujących i piwa oraz od patentów na wyrób i sprzedaż trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych,
7. Statut powiatowy w przedmiocie pobierania opłat od umów o przeniesienie własności nieruchomości,
8. Statut powiatowy w przedmiocie pobierania podatku od psów,
9. Statut powiatowy w przedmiocie pobierania opłat od samochodów osobowych i ciężarowych i kół motorowych na rekonstrukcję dróg powiatowych,
10. Statut powiatowy w przedmiocie pobierania opłat od zwierząt pociągowych na rekonstrukcję dróg powiatowych.
11. Statut powiatowy w przedmiocie podatku od spadków i darowizn,
12. Statut powiatowy w przedmiocie podatku od prawa polowania,
13. Uchwała w przedmiocie uposażenia urzędników Wydziału Pow. etatowych i kontraktowych.
14. Uchwała w sprawie zatwierdzenia umowy zawartej z Ueberlandzentrale Pomorze a uzupełniającej § 4. Kontraktu z 3. 10. 1910.

4. Sejmik Wojewódzki.

Członkami Sejmiku Wojewódzkiego z powiatu starogardzkiego są:

1. Dr. Dominik Bogocz, starosta;
2. Jan Głodek, rolnik w Kręgu;
3. Antoni Hoppe, sekretarz Z. Z. P. w Starogardzie.

W roku 1923 odbyły się 2 posiedzenia Sejmiku Wojewódzkiego, mianowicie: 3-go stycznia i 12-go września.

5. Wydział Powiatowy.

Przewodniczącym był starosta Dr. Bogocz.

Członkami Wydziału Powiatowego w roku 1923 byli:

1. Czesław Nagórski, przemysłowiec w Starogardzie,
2. Bronisław Piński, obywatel ziemski w Wysokiej,
3. Bogdan Jacobson, adwokat i notariusz w Starogardzie,
4. Hieronim Osowski, kołodziej w Kaliskach,
5. Ignacy Delewski, rolnik w Dąbrówce,
6. Franciszek Litewski, przemysłowiec w Skórczu,

Zastępcami członków Wydziału Powiatowego byli:

1. Dr. Stanisław Kryzan, dyrektor Zakładu Psychjatr. w Kochorowie,
2. Wincenty Bolt, obywatel ziemski w Barłóżnie,
3. Wincenty Wróblewski, rolnik we Wilczychbłotach,
4. Antoni Hoppe, sekretarz Z. Z. P. w Starogardzie,
5. Ludwik Brandt, kołodziej w Zblewie,

Wydział Powiatowy odbył 11 posiedzeń, na których załatwiono 333 spraw.

6. Urzędnicy Wydziału Powiatowego.

A. Właściwe biura W. P.

1. Naczelnny sekr. W. P. Józef Chmielecki;
2. I. sekr. W. P. Jan Wulff;
3. I. asyst. W. P. Jan Kuligowski;
4. II. asyst. W. P. Ludwik Zalik;
5. III. asyst. W. P. Franciszek Rocławski;
6. rejestrator W. P. Józef Wiśniewski;
7. 4 siły pomocnicze i szofer.

B. Powiatowy Urząd Budowlany.

1. Budowniczym powiatowym od 16. listopada 1923 jest p. Adam Walo w miejsce p. Władysława Hamerskiego, który przestał pełnić czynności budowniczego powiatowego z dniem 13. września 1923 r.
2. Drogomistrz Bolesław Dywelski, który prowadził kierownictwo Powiatowego Urzędu Budowlanego od 13. września do 15. listopada 1923 r.,
3. Drogomistrz Izidor Piwecki,
4. Drogomistrz Paweł Karpiński,
5. Drogomistrz Józef Bielawski,
6. Drogomistrz Franciszek Piechowski,
7. Drogomistrz Korneli Szwocha,
8. 1 technik budowlany Leon Bieliński: dwaj urzędnicy etatowi znajdowali się w śledztwie dyscyplinarnem.

C. Powiatowa Kasa Główna i Powiatowa Kasa Oszczędności.

1. Skarbnik Klemens Liedka,
2. Kontroler Maksymilian Błędzki,
3. 3 siły pomocnicze i 1 goniec.

D. Wdowy i sieroty.

1. Wdowa i sierota po rendancie Majewskim,
2. Wdowa i sieroty po drogomistrzu Kleinie.

7. Majątek Powiatowy.

1. Dom Powiatowy (Starostwo) przy ul. Gdańskiej 6, ubezpieczony przed ogniem na 100.000 złp.;
2. Budynek powiatowy w Lubichowie, ubezpieczony na 12.000 złp.;
3. Budynek powiatowy w Lipinkach, ubezpieczony na 6.600 złp.
4. Dwa budynki powiatowe w Bobowie, ubezpieczone na 7.000 złp. i 16 morgów ziemi wartości około 4.800 złp.
5. 29 morgów ziemi przy ul. Gdańskiej i Dworcowej wartości około 8.700 złp.;
6. plac składowy wraz z szopą przy ul. Pelplińskiej wartości około 5.000 złp. ubezpieczoną na 3.300 złp.;
7. ruchomości w domu powiatowym w Starogardzie, ubezpieczone na 15.000 złp.;
8. okrągło 193 km szos powiatowych z drzewkami owocowymi i alejowemi, 3 wały konne i narzędzia potrzebne do utrzymywania szos;
9. samochód osobowy 14/40 P.S. wartości około 5.000 złp. ubezpieczony na 5.000 złp.

8. Długi Powiatowe.

Stan pożyczek w markach niemieckich z czasów niemieckich przedstawia się następująco:

Nr. b.	OZNACZENIE POŻYCZKI	Kwota zaciągnięta pierwot.		1. IV. 1920 r.		Stopa	
		mk	g	mk	g	proc.	amor-tyzac.
1	Preussische Zentral-Bodenkredit Akt.-Ges. Berlin W. 64	300.000	—	102.568	84	3 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂
2	Preussische Renten-Versicherungs-Anstalt Berlin, Kaiserhofstr. 2	289.000	—	190.130	20	4 ⁵ / ₈	1 ¹ / ₀
3	Schlesische Boden-Kredit-Akt.-Bank Breslau	238.400	—	176.80	178	3 ⁶ / ₁₀	1
4	Städtische Sparkasse Drossen	75.000	—	6.1890	—	3 ² / ₃	1
5	Schlesische Boden-Kredit Akt. Bank Breslau	250.000	—	200.524	64	3 ⁶ / ₁₀	1 ¹ / ₄
6	Deutsche Hypothekenbank Akt. Ges. Berlin Dorotheenstr. 54	40.000	—	33.504	30	3 ⁵ / ₈	1
7	Preussische Hypotheken-Akt.-Bank Berlin Mittelstr. 2—4	100.000	—	76.398	88	4	1 ³ / ₄
8	Preussische Hypotheken Akt. Bank. Berlin N.W. 7 Mittelstr. 2—4	100.000	—	84.125	80	4	1 ¹ / ₂
		1.392.400	—	925.944	44		

Łączna suma pożyczek niemieckich wynosiła z dniem 1. kwietnia 1920 r. mk. 925.944,44 niemieckich przedwojennych. Dochodzi jeszcze procent i amortyzacja za rok 1920/21 22/23 w kwocie mk. 406.003,30 których nie spłacono z powodu nieuregulowania długów zagranicznych. Długi powyższe przejął Komunalny Bank Kredytowy w Poznaniu, z którym Powiat stoi w pertraktacjach celem spłaty takowych. W r. 1922 spłacono pożyczkę Städtische Sparkasse we Frankenstein w kwocie 527.850 mkp.

9. Powiatowa Kasa Główna.

Zamknięcie kasowe za rok 1922

obejmuje w dochodach	116,70 1.424'02 mk.
w wydatkach	89.780.895'57 mk.
pozostała nadwyżka	26,920.528'45 mk.,

która przeniesioną została do preliminarza budżetowego na rok 1924.

Dochody:

Dochód podług				Przychód		Odchód		Pozostaje rzeczywisty dochód	
Budżetu		Rach. za rok ubiegł.							
M	zł	M	zł	M	zł	M	zł	M	zł
8.152.995	16	73.108	64	4.406.975	95	3.360.115	53	9.272.964	22
4.622.603	16	7.500	—	509.473	59	122.541	50	5.017.035	25
6.710.576	77	642.140	64	62.874.094	64	1.247.213	12	130.759.598	47
10.653	50			37.878	—	6.800	—	41.731	50
4.800.000	—	31.435	25	4.293.534	24			9.124.969	49
80.296.828	59	6.534.184	07	72.121.956	42	4.736.670	15	154.216.298	93

Wydatki:

Rozchód podług				Przychód		Odchód		Pozostaje rzeczywisty rozchód	
Budżetu		Rach. za rok ubiegł.							
M	zł	M	zł	M	zł	M	zł	M	zł
25.205.130	17	3.810	—	17.090.236	09	5.420.683	21	36.878.493	05
2.004.334	60	100.794	70	484.078	69			2.589.207	99
12.120.000	—	88.075	—	1.539.527	—	1.828.821	40	11.918.780	60
37.557.363	82			2.325.520	97	6.199.686	17	33.683.198	62
3.410.000	—			2.135.850	60	641.955	59	4.903.895	01
80.296.828	59	192.679	70	23.575.213	35	14.091.146	37	89.973.575	27

Przedmiot	Jest zapłacone razem		Reszta	
	M	zł	M	zł
Dział A: Administracja ogólna	9.131.565	22	14.139	—
Dział B: Administracja majątku i długów	5.004.535	25	12.500	—
Dział C: Pod. pow. dodt. do pod. państw. opłaty należyt.	93.735.348	09	37.024.250	38
Dział D: Administracja szos i dróg powiatowych	40.228	50	1.503	—
Dział E: Różne dochody	8.789.746	96	335.222	53
kwota ogólna:	116.701.424	02	37.514.874	91

Przedmiot	Jest zapłacone razem		Reszta	
	M	zł	M	zł
Dział A: Administracja ogólna.	36.874.683	05	3.810	—
Dział B: Administracja majątku i długów	2.488.413	29	100.794	70
Dział C: Opieka społeczna	11.830.705	60	88.075	—
Dział D: Sprawy gospod., kultury kraju, oświatowe i inne	33.683.198	62		
Dział E: Administracja szos i dróg powiatowych i gminnych	4.903.895	01		
kwota ogólna:	89.780.895	57	192.679	70

10. Powiatowa Kasa Oszczędności.

Sprawozdanie Pow. Kasy Oszczędności za rok 1922.**W k ł a d y.**

Kwota wkładów przy końcu roku 1921 wynosi mk.	44.053.570,44
W roku 1922 przybyło:	
a) dopisany procent	mk. 5.729.286,02
b) wkłady	mk. 141.466.773,01
	<u>razem: mk. 191.249.629,47</u>
W roku 1922 wypłacono:	mk. 79.929.049,90
Pozostaje stan wkładek przy końcu roku	mk. 111.320.579,57

Zestawienie rezultatów w rach. bieżącym.

Dochód wobec dziennika:	mk. 1.070.676.223,21
Rozchód " " "	mk. 1.069.399.679,39
	<u>mk. 1.276.543,82</u>
Dolicza się stan z roku 1921	mk. 46.232.825,05
Stan ogólny;	mk. 47.509.368,87

Zaliczki w rach. bieżącym.

Stan zaliczki z roku 1921	mk. 53.628.909,39
" " w roku 1922 powiększył się o	mk. 725.337.777,10
	<u>razem 778.966.686,49</u>
Spłacono	mk. 679.359.943,55
Stan zaliczki:	mk. 99.606.742,94

Wynik pożyczek w roku 1922.

Stan pożyczek hipotecznych przy końcu 1921 roku	mk. 1.584.170,10
Wypożyczono w roku 1922	mk. 2.600.000,—
	<u>razem: mk. 4.184.170,10</u>
Spłacono w roku 1922	mk. 185.645,94
Przy końcu roku pozostało jeszcze	mk. 3.998.524,16
Wyszczególnienie pożyczek hipotecznych	
hipoteki miejskie	mk. 2.581.350,—
" wiejskie	mk. 1.328.832,—
" amortyzacyjne	mk. 88.342,16
razem jak powyżej:	mk. 3.998.524,16

Z e s t a w i e n i e

pożyczek wekslowych, zastawniczych za poręczeniem dla osób prywatnych, dla gmin i innych korporacji.

Wypożyczono	Weksle		Na zastaw		Za poręczeniem		Dla gmin i innych korpor.	
	Sk	Gr	Sk	Gr	Sk	Gr	Sk	Gr
W roku zeszłym			4.120.586	30	3.308.732	22	7.009.164	52
" 1922			5.271.350	—	49.315.000	—	3.166.456	—
Kwota:			9.391.936	30	52.623.732	22	10.175.620	52
Umorzono w roku 1922			4.257.735	49	17.665.732	22	1.620.115	36
Stan w roku 1922			5.134.200	81	34.958.000	—	8.555.505	16

W roku 1922 znajdowało się papierów wartościowych w nominaln. wartości:

a) fundusz obiegowy	mk.	5.106.400
b) fundusz zapasowy	mk.	203.900
	razem	mk. 5.310.300
W wartości bilansowej:		
a) fundusz obiegowy	mk.	4.024.320
b) fundusz zapasowy	mk.	145.424,50
	razem	mk. 4.169.744,50
Fundusz zapasowy dzieli się:		
a) na książeczce nr. 3275	mk.	107.487,18
b) w papierach wartościowych	mk.	145.424,50
	mk.	252.911,68
Dochodzi zysk z roku 1921	mk.	12.434.055,56
	razem	mk. 12.686.967,24

Wyciąg z manualu.

Tytuł	Dochód		Rozchód		Resztki	
	ℳ	₰	ℳ	₰	ℳ	₰
Pensje i remuneracje			713.410			
Koszta administracyjne			2.935.884	85		
" procesowe		50	100.000	—		
Portorje			79.000	—		
Różne dochody	28.498.047	89				
" rozchody			27.954.645	06		
Aserwaty	25.158.982	52	25.159.021	52		
Stan gotówki z roku zeszłego	29.005.341	42	12.421.434	46		
kwota ogólna:	82.662.372	33	69.381.395	89		

Obrót ogólny Powiatowej Kasy Oszczędności wynosi w roku 1922

		(rok 1922)		(rok 1921)
w dochodzie	mk.	2.092.668.305,98		mk. 686.985.683,46
w rozchodzie	mk.	2.079.704.266,61		mk. 657.980.342,04
	mk.	4.172.372.572,59		mk. 1.344.966.025,50

Czysty zysk wynosił w roku 1922 = mk. 14.780.899,50.

Rewizje miesięczne zostały wykonane przez Przewodniczącego Zarządu Pow. Kasy Oszczędności.

Dnia 24. lutego 1922 r. odbyła się rewizja przez nadzwyczajną komisję rewizyjną.

e) od przedsiębiorstw przemysłowych, żeglugowych i osobistych zajęć przemysłowych położonych:

a) na terytorjum obszarów dworskich i miasta Starogardu 75%,

b) na terytorjum gmin wiejskich 45%.

Oprócz dodatków do podatków państwowych pobierano podatek od nabywania gruntów, podatek od przyrostu wartości, podatek od psów, opłaty za karty myśliwskie i partycypowano w państwowym podatku obrotowym. Podatków z obszarów dworskich, leśno- i domen fiskalnych nie można było ścigać, ponieważ etatowa nadwyżka jeszcze nie jest ustalona.

Całkowity wpływ z dodatków do państwowego podatku gruntowego, budynkowego i dochodowego na rok 1922 wyniósł: 903, 910,270,28 mkp.

Tytułem podatku od nabywania gruntów pobierano 5% wzgl. 7% od ceny kupna na podstawie ordynacji powiatowej z dnia 23. 4. 1914 i 24. 12. 1921.

Całkowity dochód z tego podatku na rok 1922, wynosił 21,635,939,90 mk.

Tytułem podatku od psów pobierano w roku 1922: 500 mk. od każdego psa użytkowego a 1500 mk. od każdego psa luksusowego.

Wpływ z tego podatku w roku 1922 wyniósł 17,916,50 mk. Opłata od jednej karty myśliwskiej wynosiła w 1922 roku — 500 marek plus opłata stemplowa: 500 mk. wpływało do Kasy Powiatowej. Opłaty te dały dochodu w roku 1922 148,890 mk.

Udział powiatu i gmin w państwowym podatku obrotowym wynosił 25%, a całkowity wpływ 2,532,639,37 mk.

Podatek od przyrostu wartości wymierzano i ścagano do dnia 20. października 1922 tj. dnia ogłoszenia ustawy z dnia 22. września 1922 r. o uchyleniu podatku od przyrostu wartości, wzgl. od kontraktów kupna sprzedaży zawartych przed ogłoszeniem tejże ustawy. Dochód z tego źródła wynosił w całości 24,607,339,88 mk.

Ogólny wpływ z wszelkich podatków powiatowych za rok 1922 wynosił 952,852,995,93 mk.

B. Rok rachunkowy 1923.

Rok budżetowy 1923, obejmował już cztery kwartały tj. czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1923 r.

Wydatki w roku 1923, pokrywano przeważnie z wpływów podatkowych za rok 1922, i z podatku powiatowego od umów o przeniesienie własności nieruchomości.

W sierpniu 1923 r. pobrano zaliczkowo dodatki do podatku gruntowego w wysokości 400 000% od zasadniczego przedwojennego, do podatku budynkowego w wysokości 200 000% od zasadniczego przedwojennego a w listopadzie i grudniu 1923, pobrano zaliczkę na dodatki do podatku dochodowego w wysokości dodatków pobranych w roku 1922. Ostatnia zaliczka przyniosła z gmin wiejskich i obszarów dworskich 603 536 118 50 mkp. a z miasta Starogardu 115 062 269 mkp. czyli razem: 718 598 387,50 mkp.

Zaliczka na podatek gruntowy przyniosła w gminach wiejskich 117 508 660 mk. na obszarach dworskich 43 071 000 mk. razem 160 579 660 mk. zaliczka na dodatek budynkowy z gmin wiejskich 35 048 120 mk. z obszarów dworskich 4 615 600, razem 39 663 720 mk. wszystkie trzy zaliczki razem dały dochodu: 918 841 767,50 mkp.

Po ogłoszeniu i wejściu w życie ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. Ust. R. P. Nr. 94 poz. 747) uchwalił Sejmik Powiatowy na posiedzeniu dnia 11 grudnia 1923 r. pobrać na rok 1923 następujące dodatki do podatków państwowych:

Na mocy art. 9 ust. 3 ustawy z 11. 8. 1923 r. (Dz. U. P. Nr. 94 poz. 747):

a) 4% dodatku do państwowego podatku dochodowego przy dochodzie podatkowym ponad 2 000 000 mk. do 30 000 000 mk.,

b) 4 1/2% dodatku do państwowego podatku dochodowego przy dochodzie podatkowym ponad 30 000 000 do 100 000 000 mk.

c) 5% dodatku do państwowego podatku dochodowego przy dochodzie podatkowym ponad 100 000 000 mk.

Dodatkom od a) b) i c) podlegają dochody ze wszystkich źródeł z wyjątkiem dochodów z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń służbowych po myśli artykułu 14 ustawy z dnia 15 czerwca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 521.)

d) 3% dodatku do państwowego podatku dochodowego pobieranego od dochodów z uposażeń, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę po myśli art. 25 ustawy z dnia 15. 6. 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747.):

B. Na mocy art. 9 ustępu 2 ustawy z 11. 8. 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747):

30% udziału we wpływach z państwowego podatku dochodowego przypadającego na gminy wiejskie i obszary dworskie.

Zatwierdzono uchwałę Wydziału Powiatowego z dnia 23 października 1923 r. w przedmiocie pobrania zaliczek na dodatki powiatowe za rok 1923 do państwowego podatku dochodowego:

Na mocy artykułu 45. ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747) uchwała się pobrać dodatki do państwowego podatku dochodowego w wysokości ustalonej na rok budżetowy 1922, po myśli art. 9 ustawy z dnia 6 kwietnia 1922 r. poz. 266 Dz. U. R. P. nr. 33 względnie według taryfy podatku dochodowego ogłoszonej w Orędowniku Urzędowym nr. 24 z dnia 16 czerwca 1923 r. ponieważ dodatki za rok 1923 nie mogą być ustalone, skoro podatek dochodowy na rok 1923 nie jest ustalony, a Wydział Powiatowy znajduje się w trudnym położeniu finansowym.

Dodatki te muszą być wpłacane do Powiatowej Kasy Głównej w połowie najdalej do 15 listopada br. a w drugiej połowie najdalej 30 listopada br. pod grozą przymusowego ściągnięcia i ustawowych kar za zwłokę.

Kwoty tych dodatków zaliczone będą na należność dodatków powiatowych do państwowego podatku dochodowego, ostatecznie ustalonych.

Na mocy art. 2 ustępu 1) A) b) i c), art. 4 ust. 7 i art. 24 ustawy z 11 sierpnia 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747) należy pobrać:

a) 60% dodatku do państwowego podatku gruntowego według ustawy z 21. 5. 1861 r. wraz z dodatkiem państwowym po myśli ustawy z dnia 17 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 372) oraz dodatkiem podług art. 2 ustawy z 15. 6. 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 65 poz. 505) od gruntów położonych w gminach wiejskich,

- b) 100% dodatku do państwowego podatku gruntowego jak pod a) od gruntów położonych na obszarach dworskich,
- c) 20% dodatku do państwowego podatku gruntowego jak pod a) od gruntów położonych na obszarze miasta Starogardu.

Na mocy art. 2 ustępu 1 art. 3 ustępu 1) A) b) i c) i art. 24 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94 doz. 747) należy pobrać:

- a) 60% dodatku do państwowego podatku budynkowego według ustawy z 21. 5. 1861 r. i art. 6 ustawy z 15. 6. 1923 r. (Dz. U. R. P. Cr. 65 poz. 505) od budynków położonych w gminach wiejskich z wyjątkiem gmin o charakterze miejskim.
  - b) 10% dodatku do państwowego podatku budynkowego jak pod a) położonych na obszarach dworskich
- Na mocy art. 8 ustępu 1. 2. i 3. ustawy z 11. 8. 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747) należy pobrać:
- a) 1/2% dodatku do państwowego podatku przemysłowego od obrotu po myśli art. 119 ustępu 1 ustawy z 14 maja 1923 (Dz. Ust. U. R. P. Nr. 59 poz. 412.)
  - b) 1/2% dodatku do państwowego podatku przemysłowego od obrotu przedsiębiorstw wymienionych w art. 3 ustępie 1. 2. i 3. ustawy z 14 maja 1923 r. (Dz. U. P. Nr. 58 poz. 412) po myśli ustępu 2. artykułu 119 tejże ustawy.
  - c) 25% dodatku do państwowego podatku przemysłowego od świadectw przemysłowych nabywanych przez przedsiębiorstwa i osoby wymienione w art. 8 ustawy z dnia 14. 5. 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 412.) po myśli ustępu 1 art. 119 tejże ustawy.

Dodatki sub. a), b) i c) pobierać należy tylko od przedsiębiorstw i zajęć wykonywanych w gminach wiejskich i obszarach dworskich poza obszarem miasta Starogardu.

Na mocy art. 10 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. (Dz. U. R. P. 94 poz. 774) należy pobrać:

Dodatki do państwowych podatków od spożycia, zużycia, względnie produkcji spirytusu i wyrobów wódczanych, wina i win musujących oraz od piwa ustalone w tym artykule.

Na mocy art. 11 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747) należy pobrać:

- a) 100% dodatku do państw. opłat od patentu na wyrób trunków, przetworów wódczanych i spirytusu, pobieranych na zasadzie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23. października 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 95 poz. 879.)
- b) 200% dodatku do państwowych opłat od patentów na sprzedaż trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych pobieranych na zasadzie rozporządzenia wymienionego pod a.

Oprócz dodatków do podatków państwowych pobierano:

- a) podatek od umów o przeniesienie własności nieruchomości, który od 1. stycznia 1923 r. wynosił 4% od sumy będącej podstawą wymiaru państwowej opłaty stemplowej;
- b) podatek od psów, który wynosił razem ze znacznikiem metalowym:
  1. w gminach, wiejskich i obszarach dworskich:
    - a) za pierwszego psa 5.000 mk.
    - b) za drugiego psa 8.000 "
    - c) za trzeciego psa 15.000 "
    - d) za każdego dalszego psa 20.000 "
  2. w mieście Starogardzie:
    - a) za pierwszego psa 5.000 mk.
    - b) za drugiego psa 10.000 "
    - c) za każdego dalszego psa 30.000 "
  3. za każdego psa luksusowego w gminach, obszarach i Starogardzie 30.000 mk.
  4. za psa pasterskiego, użytkowego na wybudow. lub potrzebnego do wykonywania zawodu 3.000 mk.
- c) opłaty za karty łowieckie, które wynosiły do końca 500 mk. a od 1 grudnia 5000 mk. od sztuki.

12. Meljoracje.

W powiecie starogardzkim istnieją następujące spółki meljoracyjne, rozwijające się pomyślnie z wyjątkiem odwodnienia Czarne, która z powodu ogromnych kosztów i trudności technicznych nie wykonała większej części prac:

1. Spółka meljoracyjna — Grabowo,
2. Spółka odwodnienia w Królówlesie,
3. Spółka czyszczenia rzeki Czarnejwody w Osowie,
4. Spółka odwodnienia — Czarne,
5. Spółka odwodnienia — Miryce,
6. Spółka odwodnienia — Lubichowo,
7. Spółka odwodnienia — Lipinki Szlach.
8. Spółka odwodnienia — Zelgoszcz,
9. Spółka odwodnienia — Okole,

Prócz tego istnieją jeszcze względnie są w przygotowaniu Spółki odwodnienia utworzone bezpośrednio przed wojną, które do życia nie mogą być powołane głównie z tego powodu, że wszelkie plany i kosztorysy znajdują się w Niemczech i w Gdańsku:

1. Spółka wodna w Piecach,
2. Spółka odwodnienia Kotyże — Płaczewo — Sumin,
3. " " Sumin — Steklno,
4. " " Skórcz — Miryce,
5. " " Linówek.

W przygotowaniu jest założenie:

1. Spółki odwodnienia w Borzechowie,
2. " " w Bitonji — Stary Cis,

3. Spółka odwodnienia w Skórczu — Wielki Bukowiec — Wolental.
4. Spółka regulacji rzeki Czarnawoda.

13. Położnictwo.

Położnictwo w powiecie starogardzkim regulowane jest dotychczas jeszcze statutem z 1 kwietnia 1910 r. Uchwalony przez Sejmik Powiatowy nowy statut nie został przez właściwe władze zatwierdzony, ponieważ Ministerstwo Zdrowia Publicznego przygotowuje nową ustawą regulującą położnictwo na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Powiat podzielony jest dotychczas na 21 obwodów, w których pracuje 16 akuserek obwodowych i 4 akuszerki wolno praktykujące, 5 obwodów nie jest obsadzonych dla braku kandydatek.

W roku 1923, wyprowadziła się z powiatu starogardzkiego położna obwodowa Selma Zaremba z Wdy a w jej miejsce osiedliła się za zgodą Wydziału Powiatowego p. Bronisława Derda, położna z Kotyż. P. Agnieszka Jokiszowa położna obwodowa z Osieka przeniesiono na emeryturę a w jej miejsce zaangażowano położną Bronisławę Sworowską z Osin, powiatu Swieckiego,

14. Wynagrodzenie żeńskiej służby domowej za długoletnią i wierną służbę.

Na podstawie statutu powiatowego w przedmiocie przyznawania premji żeńskiej służbie domowej za wierną i długoletnią służbę z dnia 7 lipca 1921 r. zmienionego uchwałą Wydziału Powiatowego z dnia 12. II. 23 r. przyznaje się nagrody w wysokości:

- 10 złp. po czterech latach służby,
- 15 złp. po ośm latach służby,
- 20 złp. po dwanaście latach służby,
- 25 złp. po szesnaście latach służby.

15. Elektrownia obwodowa w Stockim Młynie, własność, Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. w Gdańsku.

Wydział Powiatowy nie zdołał mimo usilnych starań zrealizować praw przysługujących powiatowi starogardzkiemu do 31 grudnia 1923 r. z § 4 kontraktu z dnia 3. 10. 1910 r. według którego powiat starogardzki mógł w czasie do 31 grudnia 1923 kupić za gotówkę elektrownię w Stockim Młynie wraz z wszystkimi ruchomymi i nieruchomymi przynależnościami.

Cena kupna miała wynosić 25 krotną wysokość ostatniej dywidendy, ale tylko w tym wypadku jeżeliby ta kwota nie była niższą od kosztów założenia plus 10%.

Dywidenda wynosiła w roku 1921	370 000 mkn.
a w roku 1922	600 000 mkn.

co pomnożone przez 25 wynosiłoby w pierwszym wypadku:

9 250 000 mk. niemieckich papierowych a w drugim 15 000 000 mk. niemieckich papierowych.

Tymczasem właściciele elektrowni zażądali tytułem ceny kupna nie 25 krotniej dywidendy, lecz kosztów założenia plus 10% któreto koszty ustalili na 3 238 331 marek niemieckich w złocie.

W tych warunkach pozostałaby tylko droga procesu cywilnego, któryby rozstrzygnął, czy należy płacić wielokrotną dywidendę, czy też koszty założenia.

W roku 1921, i w pierwszej połowie 1922 r. były widoki korzystnego dla powiatu starogardzkiego wyniku procesu w tym sensie, że należałoby płacić wielokrotność ostatniej dywidendy. Z tego też powodu Sejmik Powiatowy uchwalił kupić elektrownię.

Tymczasem w drugiej połowie 1922 r. Sąd Najwyższy w Warszawie i Sąd Rzeszy w Lipsku zaczęły wyrokować w analogicznych procesach w takim kierunku, że korzystny wynik procesu dla powiatu starogardzkiego mógł być wątpliwy.

Wobec takiego obrotu sprawy i dla braku funduszy nie mogliśmy ryzykować ogromnie kosztownego procesu o wyniku w dodatku wątpliwym.

Z tego powodu postanowiliśmy powołać do życia towarzystwo akcyjne lub spółkę z ograniczoną poręką z przewagą kapitału polskiego celem odkupienia elektrowni w Stockim Młynie.

Jednakowoż i te usiłowania natrafiały na trudności dla braku dostatecznych kapitałów a przede wszystkim dla krótkości czasu, ponieważ wszystkie formalności założenia towarzystwa akcyjnego lub spółki z ogr. por. i wykupienia elektrowni musiałyby być ukończone do 31 grudnia 1923 r.

W tych warunkach zdecydowaliśmy się doprowadzić do zabezpieczenia praw i interesów powiatu w drodze ugody z właścicielami elektrowni w Stockim Młynie.

Po kilku mozolnych pertraktacjach zawarliśmy w Starogardzie dnia 20 grudnia 1923 r. z Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. w Gdańsku następującą umowę w formie aktu notarialnego:

Starogard, dnia 20 grudnia 1923 r.

Przed podpisanym notariuszem na obwód Sądu Apelacyjnego w Toruniu Bogdanem Jacobsonem jawili się:

1. starosta Dominik Bogocz z Starogardu, Przewodniczący Wydziału Powiatowego, pow. starogardzkiego
2. fabrykant Czesław Nagórski z Starogardu, członek Wydziału powiatowego, pow. starogardzkiego
3. właśc. ziemski Bronisław Piński z Wysoki członek Wydziału Powiatowego pow. starogardzkiego,
4. inżynier Paweł Studziński z Gdańska członek zarządu tow. z ogr. poręką Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. w Gdańsku.
5. pan Juliusz Langefeld z Gdańska, członek zarządu tow. z ogr. poręką Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. w Gdańsku.

Pod 1 do 4 są osobiście znani, jawiącego pod 5 przedstawił pan Studziński. Pan Langefeld oświadczył że jego językiem ojczystym jest język niemiecki i że pragnie zeznawać w tymże języku, tłumacza nie przy-
ciągnięto ponieważ notariusz władza także językiem niemieckim.

Następnie zawierają Powiatowy Związek komunalny powiatu Starogardzkiego, zastąpiony przez Wy-
dział Powiatowy i Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. w Gdańsku, wobec tego że kontrahenci zgodzili się
iż Powiatowy związek komunalny pow. Starogardzkiego zrzeka się definitywnie praw i obowiązków przysłu-
gujących mu z § 4 umowy z dnia 15 września 1910 r. nr. 344 rejestru notariusza Hennigsona w Berlinie za
rok 1910 i następującego przyjęcia propozycji umownej z dnia 3 października 1910 (Nr. 471 rejestru notariusza
Ernesta Tomaschke w Starogardzie za rok 1910) przy zupełnem utrzymaniu w mocy reszty umowy z dnia
3 października 1911 r. i w uzupełnieniu względnie w miejsce § 4 tejeż następującą umowę uzupełniającą:

Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. Gdańsk płaci Pomiatowemu Związkowi komunalnemu powiatu
starogardzkiego, począwszy od 1 stycznia 1924 roku, bieżąco i nieodwołalnie miesięcznie obliczoną i płatną
opłatę od każdej w obrębie Rzeczypospolitej Polskiej dostarczonej i zapłaconej kilowatgodziny (czynszu za
prąd) bez względu na rodzaj dostarczonego prądu w niżej wymienionej wysokości:

za prąd świetlny	3 ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży.
za prąd świetlny i małej siły	2 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży
za prąd siły	2 ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży
za prąd siły dla grosistów	1 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży
za różne dostawy prądu	1 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży

Powyższa umowa obejmuje wszelkie istniejące połączenia elektrowni Ueberlandzentrale Pomorze G.
m. b. H. Gdańsk — odnośnie do prądu świetlnego i małej siły, prądu siły dla grosistów a dalej wszelkie nowe
połączenia w przyszłości odnośnie do prądu świetlnego i małej siły i prądu siły.

Jeżeli Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. Gdańsk zaopatrywać będzie w przyszłości w energję
elektryczną powiat kościerski to nie płaci ona żadnej opłaty w pierwszych pięciu latach po uruchomieniu no-
wych połączeń, w następnych pięciu latach wynosi opłata:

za prąd świetlny	2 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży
za prąd świetlny i małej siły	2 ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży
za prąd siły	1 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży
za prąd dla grosistów	1 ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży
za różne dostawy prądu	1 ⁰ / ₀ od ceny kupna sprzedaży

a po upływie 10 lat płaci Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. Gdańsk opłatę w wysokości ustalonej w
ustępie 2 niniejszej umowy.

Opłata od umów zawrzeć się mających w przyszłości co do prądu siły dla grosistów ustalona zostanie
za obopólnem porozumieniem się uczestników powyższej umowy.

Prąd wysłany przez Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. Gdańsk do Kwidzyna wolny jest od
wszelkiej opłaty.

Oprócz tego płaci Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. Gdańsk Powiatowemu Związkowi Komunaln.
powiatu starogardzkiego jednorazowo i w przeciągu 8 dni po zatwierdzeniu niniejszej umowy dodatkowej
przez Sejmik Powiatowy 1400 dolarów (słownie: jeden tysiąc czterysta dolarów).

W końcu ustala się zgodnie, że członkiem Rady Nadzorczej Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H.
Gdańsk z głosem stanowczym będzie jeden przedstawiciel powiatu Starogardzkiego desygnowany każdorazowo
przez Wydział Powiatowy.

Ueberlandzentrale Pomorze G. m. b. H. Gdańsk zezwala i wnosi aby powyższa zmiana i uzupełnienie
umowy z 15. 9. 1910 i 3. 10. 1910 wpisaną została do księgi gruntowej Janiszewo tom III. karta nr. 3.

Notariusz protokół przeczytał, na niemieckie przetłumaczył jawiący się na treść protokołu, jako odpo-
wiadającą ich woli zgodzili i wraz z notariuszem podpisali:

(—) Dr. Dominik Bogocz, starosta (—) Cz. Nagórski, (—) Br. Piński, (—) Paweł Studziński,
(—) Julius Langefeld, (—) Bogdan Jacobson, notariusz.

16. Administracja szos i dróg powiatowych.

Długość dróg bitych utrzymywanych przez powiat wynosi:

a) szos	146.209,82 m
b) bruków	44.641,36 m
c) mostów	153,60 m
d) odcinków należ. do kolei	108,72 m
ogólna długość:	191.113,50 m

Utrzymanie szos w roku 1923.

A. W ogólności.

Pogoda do urządzenia nowych powłok szosowych była w zeszłym roku bardzo dobra, lecz niestety
nie zostały wykonane wszystkie prace przewidziane na rok 1923, zwłaszcza w obwodzie II., gdzie jest rzeczy-
wisty brak materjałów szosowych.

B. W szczególności.

Obwód I. Drogomistrz Bielawski, Starogard.

Ogólna długość odcinków szos w obwodzie I. 38.487 klm.

Nowe powłoki urządzone:

Na szosie Starogard-Linowiec 0,650 klm.

Drzewek alejowych zasadzono razem 252 sztuk.

Pomalowano kamieni kilometrowych 380 sztuk.

Razem wydatkowano w roku 1923 487.247.484.60 mk.

Obwód II. Drogomistrz Piechowski, Bobowo.

Ogólna długość odcinków szos w obwodzie II. 38,533,5 klm.

Nowe powłoki urządzono:

Na szosie Jabłowo-Pączewo-Skórcz 0,750 klm.

„ „ Pelplin-Moreszczyn 0,440 klm.

razem 1,190 klm.

Zasadzono drzewek alejowych 109 sztuk.

„ „ owocowych 72 sztuk.

Razem wydatkowano w roku 1923 459.955.623 mk.

Obwód III. Drogomistrz Piwecki, Skórcz.

Ogólna długość odcinków szos w obw. III. 39.334 klm.

Nowe powłoki urządzono:

Na szosie Jabłowo-Pączewo-Mirotki 0,800 klm.

Przełożono bruku:

Na szosie Lubichowo-Czarnylas 1040 m.²

„ „ Skórcz-Barłozno 1003 m.²

Do mniejszych reperacji szos i letnich dróg.

Zużyto razem 4 m³ szabru i 504 m³ żwiru.

Zasadzono drzewek olejowych 50 sztuk.

„ „ owocowych 60 sztuk.

Pomalowano kamieni kilometr. 400 sztuk.

Razem wydatkowano na rok 1923 411.981.484,10 mk.

Obwód VI. Drogomistrz Dywelski, Białachowo.

Ogólna długość odcinków szos w obwodzie IV. 37.261 klm.

Nowe powłoki urządzono:

Na szosie Starogard-Lubichowo 0,920 klm.

„ „ Zblewo-Lubichowo 0,730 klm.

„ „ Borzechowo-Radziejewo 0,600 klm.

Do miejscowych reperacji szos i letnich dróg zużyto: razem 8 m³ szabru i 4 m³ żwiru.

Przełożono bruku Borzechowo-Radziejewo 555 m²,

Wyreperowano 374 m bież. muru (Futtermauer).

Wyreperowano 38 sztuk przepustów murowanych i 2 mosty betonowe.

Zasadzono drzewek alejowych razem 69 sztuk.

Pomalowano kamieni kilom. 380 sztuk.

Razem wydatkowano w roku 1923 615.013.681,50 mk.

Obwód V. Drogomistrz Karpiński, Skórcz.

Ogólna długość odcinków szos w obwodzie V. 37,498 klm.

Zasadzono drzewek alejowych 122 sztuk,

„ „ owocowych 10 sztuk.

Zakupiono 20 m² bali do reperacji mostów.

Pomalowano 373 sztuk kamieni kilometrowych.

Razem wydatkowano w roku 1923 462.313.675,40 mk.

C. Ogólne koszty administracji szos w roku 1923 wynoszą 2.436.511.948,60 mk.

2.436 511 948,60 — 127 500,— mk za rok i 1 klm. 191.113.5.

Roboty przedwstępne.

Prócz mniejszych niwalacji i pomiarów odcinków dróg gminnych nie opracowano żadnych szczegółowych projektów.

Budowa nowych szos.

W roku 1923 budowano w dalszym ciągu nową szosę Starogard-Rywałd.

Roboty ziemne dokonano od stacji 17—28.

Nawierzchni kamiennej dokonano na stacji od 00—13,

i od stacji 1,9—2,8.

Odcinka na stacji od 1,3—1,9 nie można było wykonać z powodu braku kamieni.

Na budowę nowej szosy Starogard-Rywałd wydatkowano dotychczas razem: 542.918.285,70 mk.

Ogólny stan szos i dróg powiatowych nie jest dobry, doprowadzenie go do dobroci przedwojennej wymagać będzie jeszcze dużo wiśłku, troskliwości, pracy a przede wszystkim nakładów pieniężnych. Największą trudność w utrzymaniu i rozbudowie szos powiatowych stanowi uzyskanie materiału i środków przewozowych.

Z jednej strony właściciele materiałów i środków przewozowych nie chcą ich dostarczyć zarządowi drogowemu po cenach przystępnych, a z drugiej strony finanse naszego samorządu powiatowego nie pozwalają absolutnie na to, aby płacić ceny przedwojenne lub wyższe od nich, pozostaje więc dylemat trudny do rozwiązania.

Z tego powodu apelujemy do ołtarności Sejmiku Powiatowego i Obywateli powiatu starogardzkiego.

17. Administracja wójtostw.

Obwody wójtowskie w liczbie 24 nie uległy zmianie. Stanowisko wójta wzgl. zastępcy wójta zajmują mianowani w roku 1923 przez Pana Wojewodę Pomorskiego komisaryczni wójci i zastępcy:

L. b.	Obwód wójtowski	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wójta	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania zastępcy wójta
1.	Szpegawsk	Jan Kitowski, Rywałd	Wojciech Ehlert, Brzeźno
2.	Krag	Józef Bukowski, Starogard	Fr. Bukowski, Okole
3.	Rokoczyn	Józef Brok, Rokoczyn	
4.	Sumin	Wł. Bąkowski, Kotyże	J. Zieliński, Kotyże
5.	Pinczyn	Jan Bieliński, Pinczyn	Bronisław Deręgowski, Semlin
6.	Zblewo	Władysław Szwedowski, Zblewo	Bolesł. Zaremba, Zblewo
7.	Miradowo	Wł. Szwedowski, Zblewo	J. Osowski, Białachowo
8.	Okonin	Franciszek Mechliński, Lubiki	Adam Wojak, Lubiki
9.	Huta Leśna	Józef Gwizdała, Zawada	J. Ebertowski, Czarnawoda
10.	Bobowo	Apolinary Urbanowski, Bobowo	Bron. Piński, Wysoka
11.	Barłóžno	Wincenty Bolt, Barłóžno	Fankidejski, Barłóžno
12.	Drewniaczki	Wł. Duszyński, Zelgoszcz	Adam Machuta, Zelgoszcz
13.	Nowacerkiew	Józef Mazela, Nowacerkiew	Józef Hasse, Nowacerkiew
14.	Skórcz		
15.	Borkowo	Piotr Kowalski, Rzeżęcin	Konrad Rezmer, Gąsiorki
16.	Lubich. nadl.	Wł. Krause, Lubichowo	Winc. Wróblewski, Wilczelbota
17.	Lubichowo		Jan Wiorek, Lubichowo
18.	Jabłowo	Wł. Kiljan, Jabłowko	Fr. Szczuczko, Klonówka
19.	Kokoszki	Józef Bukowski, Starogard	Wł. Kleśmicki, Linowiec
20.	Pączewo	Jan Krajnik, Czarnylas	Karol Sampławski, Grabowo
21.	Osieczno		Jan Osowicki, Osówek
22.	Wirty	Jan Landowski, Osowo	
23.	Błędnio	Dominik Czaplewski, Osiek	Konstantyn Masiak, Osiek
24.	Młyńsk	Jakób Szwocha, Piece	Jan Osowski, Piece

18. Administracja Urzędów stanu cywilnego

Powiat starogardzki podzielony jest na 26 obwodów Urzędu Stanu Cywilnego. Urzędnikami Stanu Cywilnego wzgl. ich zastępcami z nominacji Pana Wojewody Pomorskiego są:

L. b.	Urząd Stanu Cywilnego	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania	
		urzędnika stanu cywilnego	zastępcy urzędnika stanu cywilnego
1.	Skórcz	St. Paszke, Skórcz	B. Fankidejski, Wielbrandowo
2.	Szpegawsk	Robert Kleina, Rywałd	Wojc. Ehlert, Brzeźno
3.	Pinczyn	Michał Lorocho, Pinczyn	Br. Deręgowski, Semlin
4.	Osowo	Jan Landowski, Osowo	Jakób Trocha, Osowo
5.	Borzechowo	Andrzej Wosik, Borzechowo	Leon Borski, Borzechowo
6.	Pączewo	Jan Pestka, Pączewo	Fr. Kaszubowski, Pączewo
7.	Nowacerkiew	Józef Mazela, Nowacerkiew,	Leon Hildebrandt, Gentomie
8.	Sumin	Wł. Bąkowski, Kotyże	Wikt. Jerkiewicz, Kotyże
9.	Rokoczyn	Wikt. Jerkiewicz, Kotyże	Wł. Bąkowski, Kotyże
10.	Kochorowo	Fr. Dunajski, Kochorowo	Marcin Przewoźny, Kochorowo
11.	Kokoszki	Józef Bukowski, Starogard	Wł. Kleśmicki, Linowiec
12.	Krag		Józef Mechliński, Zabno
13.	Borkowo	Jan Górski, Rzeżęcin	Piotr Kowalski, Rzeżęcin
14.	Piece	Jakób Szwocha, Piece	Wł. Mechliński, Piece
15.	Okonin		
16.	Barłóžno	Winc. Bolt, Barłóžno	M. Glaza, Barłóžno
17.	Błędnio	Dominik Czaplewski, Osiek	Konst. Masiak, Osiek
18.	Osieczno	Jan Osowicki, Osówek	Aug. Kamiński, Osieczno
19.	Zblewo	Wł. Szwedowski, Zblewo	Każ. Czaplewski, Zblewo
20.	Miradowo	Józef Klein, Karolewo	Józef Osowski, Białachowo
21.	Bobowo	Ign. Piłat, Bobowo	Ant. Błazek, Bobowo
22.	Drewniaczki	Izydor Kosecki, W. Bukowiec	Fr. Kula, W. Bukowiec
23.	Lubichowo	Wł. Krause, Lubichowo	Aug. Brzoska, Lubichowo
24.	Czarnawoda	Józef Gwizdała, Zawada	Edw. Szturmowski, Czarnawoda
25.	Wysoka	Wacł. Deja, Wysoka	Wł. Duszyński, Zelgoszcz
26.	Jabłowo	Wacł. Rudowski, Klonówka	Fr. Szczuczko, Klonówka

19. Sędziowie rozjemczy.

L. b.	Obwód rozjemczy	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania	
		rozjemcy	zastępcy rozjemcy
1.	Skórcz	Anastazy Cybula, Skórcz	Winc. Bolt, Barłóžno
2.	Barłóžno	Winc. Bolt, Barłóžno	Anastazy Cybula, Skórcz
3.	Bobowo	Bernard Frost, Bobowo	Julj. Filarski, Jabłowo
4.	Jabłowo	Juljusz Filarski, Jabłowo	Bernard Frost, Bobowo
5.	Borkowo	Fr. Hildebrandt, Morzeszczyn	
6.	Nowacerkiew	Józef Hasse, Nowacerkiew	Leon Hildebraudt, Gentonie
7.	Brzežno	Wojciech Ehlert, Brzežno	Marcin Przewoźny, Kochorowo
8.	Kokoszki	Marcin Przewoźny, Kochorowo	Wojciech Ehlert, Brzežno
9.	Kaliska	Wł. Mechliński, Piece	Każm. Czaplewski, Zblewo
10.	Zblewo	Każm. Czaplewski, Zblewo	Wł. Mechliński, Piece
11.	Osieczno	Jakób Osowski, Osieczno	St. Osowicki, Huta
12.	Huta	St. Osowicki, Huta	Jakób Osowski, Osieczno
13.	Lubichowo	Jakób Pawelec, Lubichowo	Jan Piłat, Borzechowo
14.	Osowo	Jan Piłat, Borzechowo	Jakób Pawelec, Lubichowo
15.	Pinczyn	Michał Lorocho, Pinczyn	Józef Wróblewski, Pinczyn
16.	Rokoczyn	Marjan Sprada, Kotyże	Michał Lorocho, Pinczyn
17.	Szpegawsk	Jan Brzeziński, Trzcina	Fr. Kosznik, Rywałd
18.	Błędno	Eugen. Dziarnowski, Osiek	Paweł Jaszczerski, W. Bukowiec
19.	Drewniaczki	Paweł Jaszczerski, W. Bukowiec	Fr. Kądziela, W. Bukowiec
20.	Pączewo	Jan Pestka, Pączewo	

20. Taksatorzy koni i bydła.

W myśl § 17 ustawy z dnia 25 lipca 1911 r. wyznaczył Wydział Powiatowy na posiedzeniu dn. 14. 9. 1922 r. na przeciąg 3 lat na poszczególne obwody Wójtostw następujących taksatorów:

L. b.	Obwód wójtowski	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania taksatorów	
1.	Jabłowo	Nikodem Jagodziński, Lipinki	Jan Grabowski, Lipinki Szl.
2.	Szpegawsk	Edward Kłos, Rywałd	Jan Brzeziński, Trzcina
3.	Kokoszki	Wł. Kleśmicki, Linowiec	Franc. Wuertz Kokoszki
4.	Krag	Jan Głodek, Krag	Franc. Bukowski, Okole
5.	Rokoczyn	Hyacenty Felski, Rokoczyn	Jan Makowski, Starylas
6.	Sumin	Marjan Sprada, Kotyże	Jan Tyzler, Sumin
7.	Pinczyn	Antoni Rebella, Pisenica	Dyonizy Deręgowski, Pinczyn
8.	Zblewo	Edw. Piotrkowski, Bytonia	Jan Szulc, Zblewo
9.	Miradowo	Leon Szarafin Białachowo	Piotr Aszyk, Karolewo
10.	Wirty	W. Weiznerowski, Wirty	Izydor Zagórski, Borzechowo
11.	Młyńsk	Karol Naftyński, Czarne	Leon Bujak, Czarne
12.	Leśna Huta	Fr. Kukliński, Wieck	Franc. Szelbracikowski, Czarnawoda
13.	Okonin	Karol Cherek, Lubiki	Franc. Beling, Studzienice
14.	Lubichowo	Józef Spich, Lubichowo	Jan Makiła, Budy
15.	Lubich. nadl.	Jan Bieliński I. Ocypel	Winc. Wróblewski, Wilczelbota
16.	Bobowo	Ignacy Delewski, Dąbrówka	Apolin. Urbanowski, Bobowo
17.	Pączewo	Fr. Kurowski, Czarnylas	Izydor Bieliński, Pączewo
18.	Majewo	Jan Zurek, Morzeszczyn	Józef Ptach, Królówlas
19.	Nowacerkiew	Leon Balewski, Nowacerkiew	Bogusł. Wachowski, Olsze
20.	Barłóžno	Jan Fankidejski, Barłóžno	Jan Górski, Mirotki
21.	Skórcz	Bolesław Fankidejski, Wielbrandowo	Jan Kuchenny, Wolental
22.	Błędno	Piotr Listewnik, Osiek	Ignacy Słomski, Kaparus
23.	Osieczno	A. Babiński, Osieczno	Karol Górniewicz, Osieczno
24.	Drewniaczki	Adam Machuta, Zelgoszcz	Izydor Kosecki, W. Bukowiec

21. Zakład Ubezpieczeń od wypadków w rolnictwie i leśnictwie, Sekcja Starogard

Składki

na rzecz Zakładu Ubezpieczeń od wypadków w rolnictwie pobrane zostały w roku 1922 za lata 1919, 1920 i 1921 w ilości razem: 1,612.087.39 mk.

z której kwoty potrącone zostały:

1) kosztu administracji Sekcji za lata 1919, 1920 i 1921 219.185.67 mk.

2) 2% bonifikacji dla gmin wzgl. obszarów dworskich 31.609.55 mk.

Wobec czego czysty dochód dla Zakładu Ubezpieczeń wynosił	1.361.292,17 mk.
W roku 1923	
pobrane zostały na rzecz Zakładu Ubezpieczeń od wypadków w rolnictwie składki	
dotatkowe z rok 1922	
w ilości razem	190.751.179 mk.
z której kwoty pobrano	
1) koszta administracji Sekcji oraz 10% udziału a ściągniętych składek na pokrycie	
poborów urzędnika opracowującego sprawy zakładu Ubezp. oraz jako wynagro-	
dzenie Przewodniczącego Sekcji za rok 1922 w ilości razem	19.899.499,— mk.
2) 2% bonifikacji dla gmin wzgl. obszarów dworskich w ilości razem	3.740.231,— mk.
Wobec czego czysty dochód dla Zakładu Ubezpieczeń wynosi	167.111.449,— mk.

Składki obliczone zostały za

rok 1919 :	1,23 mk. od 1,— mk. pod grunt.
rok 1920 :	6,05 mk. od 1,— mk. pod grunt.
rok 1921 :	30,— mk. od 1,— mk. pod grunt.
rok 1922 :	345,— mk. od 1,— mk. pod grunt.

Dotatki do składek obliczone zostały za rok 1921 10,— mk. od 1 — mk. pod grunt.

za rok 1922: 3 400 od 1 — m pod grunt.

W y p a d k ó w w rolnictwie zgłoszono :

1) w roku 1920 :	65 w tem 3 śmiertelne
2) w roku 1921 :	34 w tem — „
3) w roku 1922 :	47 w tem 2 „
4) w roku 1923 :	38 w tem 1 „

22. Komisje wybrane przez Sejmik Powiatowy wzgl. Wydział Powiatowy.

A. Zarząd Powiatowej Kasy Oszczędności.

Przewodniczący : Starosta Dr. Bogocz,

Członkowie :

1. Wincenty Bolt-Barłóžno
2. Onufry Szymański-Starogard
3. Stanisław Odyja-Starogard
4. Władysław Szwedowski-Zblewo

Zastępcy :

1. Jan Długoński-Starogard,
2. Bolesł. Fankidejski-Wielbrandowo
3. Piotr Rolbiecki-Barłóžno
4. Ignacy Delewski-Dąbrówka

B. Komisja rewizyjna Powiatowej Kasy Głównej i Powiatowej Kasy Oszczędności.

- a) Kazimierz Sargalski-Starogard
- b) Bolesław Raszeja-Starogard,
- c) Augustyn Kamrowski-Starogard.

C. Komisja wymiaru dla państwowego podatku dochodowego.

Członkowie :

1. Dr. Dominik Bogocz-Starogard
2. Józef Mikołajski-Jabłówko
3. Stanisław Odyja-Starogard
4. Maksym. Wiśniewski-Starogard
5. Jakób Pawłowski-Sumin
6. Marjan Piontek-Zblewo
7. Wincenty Bolt-Barłóžno
8. Ignacy Delewski-Dąbrówka

Zastępcy :

1. Teodor Kwaśniewski-Ocypel
2. Teodor Gdaniec-Zblewo
3. Teodor Maciejewski-Starogard
4. Hieronim Osowski-Kaliska
5. Józef Wojtaś-Nowacerkiew
6. Frac. Beling-Lubichowo
7. Franciszek Zblewski-Kolińcz

D. Komisja podatku budynkowego.

Przewodniczący : Starosta Dr. Bogocz

Członkowie :

- a) Władysław Szwedowski-Zblewo
- b) Jan Pillar-Starogard

Zastępcy :

- Władysław Krause-Lubichowo
Władysław Hamerski-Starogard

E. Komisja do spraw podatku przemysłowego.

Członkowie :

- a) Bogdan Jacobson-Starogard
- b) Maksym. Wiśniewski-Starogard

Zastępcy :

- Stanisław Odyja-Starogard
Franciszek Litewski-Skórcz

F. Kolegium załatwienia spraw wodnych.

Członek : Bronisław Piński-Wysoka.

G. Powiatowa Rada Szkolna.

Członkowie :

1. Ks. Władysław Karpiński-Osiek
2. Jan Głodek-Krag
3. Marjan Piontek-Zblewo
4. Wincenty Wroblewski-Wilczebłota
5. Franciszek Hildebrandt-Rzeżęcin

Zastępcy :

- Ks. Fabian Ulatowski-Barłóžno
Ludwik Brandt-Zblewo
Maksym. Wiśniewski-Starogard
Franciszek Bukowski-Okole
Władysł. Szwedowski-Zblewo.

H. Komisja do walki z alkoholizmem.

Członek Teodór Maciejewski, Starogard
Zastępca: Bolesław Raszeja, Starogard.

I. Komisja Apropowizacyjna.

Antoni Hoppe, Starogard; Adolf Behrendt, Starogard; Izydór Dunajski, Barłóżno; Bolesław Raszeja, Starogard.

J. Komisja dla spraw bezrobotnych.

Przewodniczący: Jan Buchholz, Starogard
Członkowie: Fr. Litewski, Skórcz; Franciszek Beling, Lubichowo; Józef Serocki, Starogard
Marjan Piontek, Zblewo.

K. Rzecznicy dla oszacowania szkód pólnych.

Ignacy Delewski, Dąbrówka; Jan Osowicki, Osówek; Fr. Bukowski, Okole; Józef Wróblewski, Pinczyn
Wincenty Bolt, Barłóżno.

L. Mężowie zaufania do Wydziału dla ławników i przysięgłych.

Bernard Kurowski, Starogard; Narcyz Getka, Starogard; Aleksander Frost, Barłóżno; Br. Piński, Wysoka.

M. Powiatowy Mieszkaniowy Urząd Rozjemczy.

Przewodniczący: Kazimierz Sargalski, Starogard
Zastępca Przewodniczącego: Adolf Behrendt, Starogard
Członkowie ze strony właścicieli domów:
Jan Kita, Skórcz; Józef Bukowski, Starogard; Jan Zygmanski, Zblewo.
Członkowie ze strony lokatorów:
Jan Kondziela, Skórcz; Michał Gedowski, Starogard; Jan Żabiński, Zblewo.

N. Komisja Przeglądowa ludzi.

Członkowie:	Zastępcy:
1. Jan Buchholz, Starogard	Augustyn Kamrowski, Starogard
2. Stanisław Ody, Starogard	Maksym. Wisniewski, Starogard
3. Ludwik Brandt, Zblewo	Józef Wróblewski, Pinczyn
4. Marjan Piontek, Zblewo	Teodór Gdaniec, Zblewo
5. Jerzy Pater, Skórcz	Wincenty Bolt, Barłóżno
6. Izydór Dunajski, Barłóżno	Franciszek Litewski, Skórcz

O. Komisja Przeglądowa zwierząt poślągowych i taborów

Członkowie:	Zastępcy:
1. Augustyn Donimirski, Stadmna	Wacław Rudowski, Klónówka
2. Ignacy Delewski, Dąbówka	Fr. Bukowski, Okole
3. Bronisław Piński, Wysoka	Karol Samplawski, Grabowo
4. Bolesław Fankidejski, Wielbrandowo	Józef Piłat, Pączewo
5. Józef Hasse, Nowacerkiew	Fr. Hildebrandt, Rzeżęcina
6. Leon Hildebrandt, Gentomie	Aleksander Frost, Barłóżno
7. Wincenty Bolt, Barłóżno	Izydór Dunajski, Barłóżno
8. Jan Fankidejski, Barłóżno	Fr. Czarnowski, Szlachta
9. Jan Osowicki, Osówek	Jakób Osowski, Osieczno
10. Stefan Smoliński, Osieczno	Fr. Zagórski, Borzechowo
11. Stefan Suryn, Bietowo	Franciszek Sikora, Lubichowo
12. Wincenty Drost, Lubichowo	Wiktor Weiznerowski, Wirty
13. Józef Brok, Rokoczyn	Aloizy Grzonka, Sumin
14. Władysław Szwedowski, Zblewo	

P. Komisja licencyjna ogierów.

Członkowie:	Zastępcy:
a) Józef Hasse, Nowacerkiew	Jan Górski, Mirotki
b) Bronisław Piński, Wysoka	Ignacy Delewski, Dąbrówka

R. Komisja licencyjna stadników.

Członek: Bronisław Piński, Wysoka
Zastępca: Ignacy Delewski, Dąbrówka.

23. Organizacja Policji Państwowej.

Na czele Policji Państwowej w powiecie stoi powiatowy komendant p. komisarz Leon Grzybek. Powiatowej Komendzie Policji Państwowej w Starogardzie podporządkowany jest Komisarjat P. P. w Starogardzie i 10 Posterunków P. P. w powiecie mianowicie: Starogard obwód, Zabno, Zblewo, Czarna-woda, Osieczno, Osiek, Lubichowo, Skórcz, Nowacerkiew, Bobowo.

Posterunek P. P. składa się z 2 do 3 funkcjonariuszów a na czele stoi Komendant Posterunku, którym bywa starszy przodownik, przodownik lub starszy posterunkowy

Obecny stan P. P. obejmuje 45 osób a mianowicie:

- 1 komisarza,
- 2 starszych przodowników,
- 1 przodownika,
- 9 starszych posterunkowych
- 30 posterunkowych
- 2 wywiadowców.

Oprócz tego w Powiatowej Komendzie P. P. zajętych było dwóch urzędników cywilnych, 1 woźny i 1 goniec.

24. Ogólne uwagi.

Rok gospodarczy 1923 był w pierwszej połowie dosyć korzystny, ale w drugiej połowie stawał się coraz niepomyślniejszym głównie z powodu gwałtownego spadku marki polskiej.

Wprawdzie żniwa wypadły równie dobrze jak w r. 1922, natomiast w przemyśle rozpoczęły się z końcem 1923 r. przesilenia, które w dalszym ciągu mogą być bardzo poważne wskutek reformy skarbowej i walutowej.

Zbliżające się masowe bezrobocie może przynieść znaczne szkody pod względem państwowym i społecznym.

Niespodzianką roku 1923 była dla administracji samorządowej ustawa z dnia 11 sierpnia 1923 o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, która miała sprowadzić jednolitość skarbowości i samowystarczalność wszystkich komun na całym obszarze Rzeczypospolitej a tymczasem spowoduje ona następstwa wprost przeciwne tzn. że samorzady tutejsze nie będą w stanie prowadzić swojej gospodarki w dotychczasowych rozmiarach.

Zrzeszenia samorządów powiatowych i sejmiki wojewódzkie poczyniły już odpowiednie kroki u czynników miarodajnych, aby zmieniono w ustawie postanowienia utrudniające we wysokim stopniu zadania gospodarcze samorządów.

Miejmy nadzieję, że rok 1924 przyniesie nam nie tylko zdrowy pieniądz polski, ale i zdrową skarbowość komunalną.

W tej myśli przedkładamy Świątnemu Sejmikowi Powiatowemu powiatu starogardzkiego sprawozdanie administracyjne za rok 1923 i preliminarz budżetowy na rok 1924.

STAROGARD, dnia 31. grudnia 1923 r.

Wydział Powiatowy powiatu starogardzkiego:

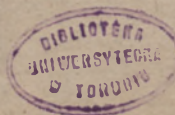
Dr. Bogocz, przewodniczący i starosta.

Biblioteka Główna UMK

300020824245

N. 2966/57